RECENZE A ZPRÁVY

Bohemistické disertace roku 2023*

Dissertations on the Czech language from 2023

Martin BENEŠ, Hana MŽOURKOVÁ,
Jakub SLÁMA, Ivana SVOBODOVÁ | Ústav pro jazyk český AV ČR

Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK, Praha

Kristýna Poulová v doktorské práci s názvem *Pravda, nepravda a lež v českém mediálním diskurzu: Metody fact-checkingu uplatňované na portále Demagog.cz v rámci prezidentské kampaně 2018* zhodnotila limity, přínosy a specifika tzv. fact-checkingu (prověřování faktických tvrzení s cílem určit jejich pravdivost a správnost)[1] v českém prostředí. Ve svém výzkumu využívala metody etnometodologicky poučené etnografie. Výzkumná data pro tuto práci tvořily mimo jiné i videozáznamy obrazovky počítače koordinátora projektu Demagog.cz, který ověřování prováděl, doplňující otázky a analýza koordinátorových poznámek vytvořených při ověřovacím procesu. Autorka v neposlední řadě pracovala i se záznamy konverzace mezi zapojenými experty v administrativním systému portálu Demagog.cz. Poulová ve své analýze sledovala omezení fast-checkingu, mezi něž patří například upřednostňování právního interpretačního rámce užívaného k zajištění maximální jednoznačnosti výroků. Autorka dále zjistila, že přestože experti portálu Demagog.cz usilují o to, aby byly z vybraných politických komunikátů ověřovány všechny faktické výroky politiků, v reálné praxi jsou voleny především ty výroky, u nichž se očekává, že budou pro čtenáře zajímavé, tedy například ty, které se vztahují k elitním osobám. Svým výběrem tak koordinátor přisuzuje daným tvrzením určitou váhu. Předpoklad portálu, že lze ověřit takřka všechny politické výroky, abstrahovat z nich „čistá" fakta a opatřit je (online dostupnými) zdroji, naráží podle Poulové na problém v podobě kumulace faktů v rámci jednoho výroku, protože nakonec jsou ověřeny jen některé z nich. Kromě vlastních procesů při ověřování tvrzení autorka práce sledovala také pozici projektu Demagog.cz mezi dalšími aktivitami, které se zaměřují na ověřování faktických výroků politiků, jako jsou například různé projekty bojující s dezinformacemi nebo investigativní žurnalistika.

David Lukeš v disertaci *Investigating prosody in spoken Czech: A corpus-linguistic approach* (K prozodii mluvené češtiny metodami korpusové lingvistiky) navrhuje postup, díky kterému by bylo možné korpusy mluveného jazyka automaticky doplnit o prozodickou anotaci. Práce začíná stručným úvodem, v němž autor vysvětluje a obhajuje (před mezinárodním modelovým publikem) výběr svého tématu – proč čeština a proč prozódie. Následující kapitola je věnována české prozódii v kontextu korpusové lingvistiky. Přináší základní charakteristiku české prózodie, která se podle něj vyznačuje ve srovnávací perspektivě velmi malým intonačním rozsahem (*pitch range*), a představuje tzv. prosogramy, tj. vizualizaci přepisu řeči, při níž na časové ose odpovídají slovům

* Tento příspěvek vznikl s podporou dlouhodobého koncepčního rozvoje Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., RVO: 68378092.

1 Viz též definice termínu *fact-checking* v Cambridge Dictionary, dostupné na adrese <https://dictionary.cam bridge.org/dictionary/english/fact-checking>.

a hláskám vybrané akustické jevy, mj. průběh základního tónu F0 (tyto prosogramy dokáže automaticky generovat eponymní program Prosogram, který je implementován do prostředí pro analýzu řeči Praat); kapitola pak končí diskusí o motivacích, možnostech, benefitech a výzvách, které souvisí a automatickým anotováním veřejně dostupných mluvených korpusů ČNK. Jelikož automatická prozodická anotace mluveného korpusu je, jak autor poznamenává (na s. 4), úkol, který se realizuje primárně v počítačovém kódu, nikoliv v textu práce, věnují se zbývající praktické kapitoly tomu, jak takový kód a vůbec celou automatickou anotaci provést. Věnuje se proto zdrojovým korpusům, které mají být anotovány, a programátorským řešením, která vedou k tomu, aby Prosogram pomocí jednotlivých prosogramů náležitě vizualizoval intonační průběh jednotlivých promluv ve zdrojových korpusech v souladu s autorovými požadavky a nároky. Práce je kromě toho doplněna o rozsáhlou kapitolu o významu v jazyce, v níž autor argumentuje proti fregeovské představě o kompozicionalitě jazykového významu, podle níž je význam tvořen jedinečnými konfiguracemi nižších významových složek, které se např. ve strukturalistické tradici označují jako sémy („meaning does not come in parts that can be summed"; s. 29). Místo tohoto pojetí tu s oporou o práce Michaela Ramscara (např. 2019) obhajuje diskriminační (*discriminative*) pojetí významu, které je založeno na představě zcela opačné: „Discrimination works the other way round: you start with everything, literally the whole world, and each word, or more generally, each cue, gradually refines your idea of what the speaker might be going on about, discarding hypotheses that prove untenable. Meaning is whatever is left at the end" (s. 29).

Disertační práce *Adjektiva tvořená od infinitivního/minulého kmene příponou -c(í) v češtině staré a v češtině doby střední* z pera **Ireny Fukové** je cenným příspěvkem k diachronní slovotvorbě češtiny. Práce je ukotvena v tradičním strukturalistickém rámci a vychází z prací z české historické lexikologie a lexikografie, ale zohledňuje též poznatky vycházející z jiných výzkumných paradigmat, např. ze studie konstrukčněgramatické (Fried, 2015). Adjektiva sledovaného typu – v současné češtině sloužící k vyjadřování účelového významu – byla podle autorky v dosavadních diachronních pracích popsána spíše stručně a obklopují je některé nejasnosti (např. hned období jejich vzniku není v literatuře určováno jednotně) a metodologické komplikace (např. formální nerozlišitelnost mezi participiálními adjektivy a sledovanými adjektivy utvořenými od sloves 1. až 4. infinitivní třídy). Předložená analýza tedy usiluje zejména o komplexní slovotvornou charakteristiku daného slovotvorného typu ve staročeském a středněčeském období, o postižení významů jednotlivých derivátů v souvislosti s významovým vyhraňováním sledovaného slovotvorného typu (v kontrastu k jiným typům deverbálních adjektiv) a v neposlední řadě o stanovení období vzniku sledovaného slovotvorného typu. (Aplikovaným cílem práce je pak zpřesnění dosavadních lexikografických popisů daných adjektiv ve slovnících staré češtiny.) Rozbor adjektiv materiálově vychází jednak z existujících slovníků staré češtiny a jejich lístkových kartoték, jednak ze Staročeské textové banky a z Lexikální databáze humanistické a barokní češtiny. Autorka práce potvrzuje, že účelová adjektiva existovala už ve staročeském období, a dochází k řadě dílčích zjištění: ilustruje například, že už ve staré češtině byla tvořena adjektiva na *-c(í)* nejčastěji od sloves 5. infinitivní třídy, zejména od sloves vzoru ‚dělati', zatímco např. tvoření takových adjektiv od sloves vzoru ‚kupovati' bylo spíše vzácné a je spolehlivě prokazatelné až ve 2. polovině 15. století. Z dokladů lze nicméně usuzovat, že už v této době byl daný slovotvorný typ vyhraněn pro vyjadřování účelu (což rozporují starší tvrzení v diachronní literatuře, podle nichž se adjektiva tohoto typu neodvozují od sloves 6. infinitivní třídy ani ve střední češtině).

V jazyce existují mnohé výrazy mající hodnoticí funkci, ať už pozitivní, nebo negativní. To, zda a v jaké míře ji plní vedle své základní funkce, tj. signalizovat neurčitost, i neurčitá zájmena, zjišťovala ve své práci *Die Beziehung zwischen Evaluativität und Indefinitheit am Beispiel der*

zusammengesetzten Indefinitpronomina im Tschechischen (Vztah evaluativity a neurčitosti na příkladu složených neurčitých zájmen v češtině) **Martina Rybová**. Kromě toho se autorka pokusila o doplnění inventáře českých neurčitých zájmen a tím o vyvrácení rozšířeného názoru, že zájmena tvoří již uzavřený celek. Autorka vymezuje neurčitá zájmena šíře, zahrnuje mezi ně i neohebné formy. Tato zájmena se od ostatních druhů odlišují tím, že je tvoří dvě složky: jedna z nich signalizuje příznak neurčitosti (např. *ně-*, *málo-*, *-koli*), druhá označuje různé ontologické kategorie (*jaký*, *kdy*, *kdo*), a dále tím, že mohou vytvářet řady. Pomocí lexikograficky řízené kolokační analýzy se autorce podařilo identifikovat tato neurčitá zájmena: *bůhví-*, *co já vím-*, *čertví-*, *-chce*/*-chceš*/*-chcete*, *jedno-*, *-(je) libo*, *kde-*, *kdoví-*, *-koli(v)*, *lec-*, *leda(s)-*, *lhostejno-*, *málo-*, *mnoho-*, *ně-*, *nechápu-*, *není jasné-*, *netuším-*, *nevím-*, *neznámo-*, *nikdo neví-*, *sotva-*, *těžko říct-*, *všeli-*, *-si*, *zřídka-*, a to s různou mírou gramatikalizace. Ta, která jsou silně gramatikalizovaná, se většinou píšou dohromady. Hodnoticí funkci a její škálu autorka zkoumala u neurčitých zájmen s modifikátory *bůhví-*, *– chceš*/*chcete*, *kde-*, *kdoví-*, *lec-*, *leda(s)-*, *málo-*, *ně-*, *(já)nevím-* / *(já)nevím –*, *neznámo-*, *-si*), a to u 500 kolokátů. Analýza ukázala, že silnější či slabší evaluativní význam, a to především záporný, je přítomen u většiny zájmen. Jako jednoznačně negativní vyznívá zájmeno s první částí *kde-*, jako nejsilněji neutrální zájmeno *ně-* a nejvíce ovlivňuje celkový význam kolokátu zájmeno s modifikátory *bůhví* a *kdoví*.

Disertace **Karolíny Vyskočilové** s názvem *Analytické predikáty s kategoriálním slovesem a jejich využití pro morfologickou anotaci* je rozdělena do dvou částí. První, teoretická část se ve třech kapitolách postupně věnuje analytickým predikátům s kategoriálním slovesem (APKS; např. *provádět kontrolu*, *chovat respekt*) – zabývá se rozdílnou terminologií pro APKS, kritérii pro jejich vymezení, přináší podrobný přehled české stylistické, lexikologické, syntaktické a diachronní literatury na téma APKS a také odkazy na dosavadní seznamy českých APKS, dále pak značkování korpusů a konečně systému pravidlové desambiguace LanGr a stejnojmennému programovacímu jazyku, v němž jsou pravidla zapsána a který sama vyvinula. Druhá, praktická část pak tyto poznatky využívá pro morfologickou desambiguaci APKS. Její zásadní částí jsou dvě případové studie: první se věnuje kategoriálnímu slovesu *chovat*/*chovávat* a 47 jeho predikativním jménům – v jejich povrchové struktuře autorka hledá formální rysy, na nichž by bylo možné založit desambiguační pravidla. Ve druhé studii jsou tyto rysy formalizovány v podobě kritérií, díky nimž je možné APKS se stejnou valencí úspěšně identifikovat v psaném korpusu, a tedy správně označkovat. Tato kritéria se jí pak daří ověřit i na ostatních APKS a využít pro tvorbu nových pravidel pro lepší morfologickou desambiguaci v jazyce LanGr.

Ústav obecné lingvistiky FF UK, Praha

Anglicky psaná práce **Michala Lázničky** *Discourse production of Czech speakers with aphasia: A usage-based exploration* (Produkce diskurzu českých mluvčích s afázií: Explorace s využitím usage-based lingvistiky) se snaží zhodnotit možnosti přínosu tzv. usage-based přístupu k jazyku[2] v lingvistickém výzkumu afázií (získaných poruch řeči, které vznikají při poškození mozku např. v důsledku mozkové příhody, nádorového onemocnění či úrazu lebky a mozku). K tomu se

[2] V některých česky psaných (a překladových) odborných textech se objevují snahy terminologizovaný přívlastek *usage-based* překládat (např. *vycházející z užívání jazyka*, *založený na úzu*); některé z výsledků těchto snah byly kritizovány jako nepřesné až zavádějící, nejméně vadný se zdá ekvivalent *založený na užívání*, byť se i v česky psaných textech nadále používá přívlastek *usage-based* (Sláma, 2020, s. 124).

obvykle přistupuje spíše z tradičnější perspektivy strukturalistických přístupů založených na pravidlech (resp. na představě, že jazyk tvoří gramatika, jejíž součástí jsou pravidla, a lexikon, jehož součástí je vše ostatní, výjimky z pravidel atp.). Výzkumy z nedávné doby nicméně ukazují, že usage-based přístup těsně spjatý s konstrukční gramatikou dokáže vysvětlit některá specifika zpracování jazyka u afatiků, která jsou pro strukturalistický rámec vysvětlitelná jen těžko. Autor práce na tyto výzkumy navazuje a konfrontuje je s daty z češtiny, tedy jazyka, kterému v afaziologii dosud nebylo věnováno příliš pozornosti. Pro potřeby analýzy autor vytvořil lemmatizovaný a morfologicky značkovaný korpus konverzačního, narativního, deskriptivního a procedurálního diskursu vyprodukovaného jedenácti mluvčími s fluentní a nefluentní afázií s různými stupni závažnosti poruchy (celkem více než 23 000 slovních pozic). Po kvantitativním popisu řečové produkce českých mluvčích s afázií, který vycházel ze srovnání s neurotypickými mluvčími s ohledem na fluentnost, produktivitu a gramatičnost, se autor zaměřuje na specifičtější otázky, kterým se věnuje v případových studiích. V těch dokládá řadu efektů, které potvrzují predikce usage-based přístupu (a které nejsou snadno vysvětlitelné prizmatem strukturalistického přístupu), např. to, že více frekventovaná slovesa mluvčí s afázií produkují s méně dysfluencemi nebo že mluvčí s těžší poruchou lexikálního zpracování používají více sloves s vysokou frekvencí. V nominální doméně autor zjistil např. to, že mluvčí s těžšími projevy afázie produkují více nominativních tvarů substantiv, ale zároveň jsou schopni spontánní produkce těch skloňovaných tvarů, které mají vysokou relativní frekvenci nebo se objevují ve specifických konstrukcích. Analýza spojení předložek a substantiv pak v podobném duchu dokládá, že vysoce frekventované kombinace (např. *v pohodě*) jsou afatiky produkovány s menším množstvím dysfluencí, a jsou tedy v souladu s predikcemi usage-based přístupu patrně v mentálním lexikonu uloženy jako celek, nikoliv při každém užití znovu tvořeny podle gramatických pravidel. Výsledky práce jsou přínosné jak pro afaziologii a klinickou praxi (mohly by ovlivnit budoucí podobu diagnostiky a terapie), tak pro teoretickou lingvistiku, neboť představují (další) empirickou podporu pro usage-based přístup k jazyku.

Fonetický ústav FF UK, Praha

Alžběta Houzar se ve své práci nazvané *Akustické parametry řečového signálu a jejich intraindividuální a interindividuální variabilita v češtině* zaměřila na variabilitu akustických parametrů řečového signálu v češtině. Autorka nejprve shrnula metodologické postupy z dosavadních studií věnujících se akustickým charakteristikám řeči a poté na základě vlastních experimentů, při nichž využila jednotný řečový materiál, představila souhrnnou analýzu intraindividuální a interindividuální variability souboru vybraných parametrů. Parametrizace základní frekvence, vokalických formantů, krátkodobého a dlouhodobého frekvenčního spektra a temporální roviny řeči zpracovala autorka pomocí 61 metrik, přičemž sledovala proměnlivost v řeči mluvčího v rámci jednoho typu projevu v závislosti na mluvním stylu, tedy čteného a spontánního projevu. Houzar v rámci své analýzy zkoumala nahrávky od třiceti mluvčích v obou mluvních stylech a při závěrečném experimentu provedla souhrnnou analýzu všech vybraných parametrů, při níž se zaměřila na jejich vzájemné souvislosti a jejich podíl na celkové variabilitě řečového signálu. Dospěla ke zjištění, že pro akustickou variabilitu řečového signálu jsou určující zejména parametry krátkodobého i dlouhodobého spektrálního sklonu a vokalických formantů, zatímco ukazatele základní frekvence, charakteristiky frekvenčního spektra konsonantů či temporální parametry se na této variabilitě podílejí spíše v nižší míře.

Katedra českého jazyka PedF UK, Praha

Třebaže úroveň výuky českého jazyka ovlivňuje celá řada činitelů, zásadní je učitel, jeho znalosti a didaktické kompetence. **Ivana Hurytová** se ve své práci *Subjektivní teorie mluvnice u učitelů*

českého jazyka pokusila zjistit, jak učitelé na druhém stupni ZŠ přistupují k mluvnickému učivu, jež je na tomto stupni stěžejní, a jak ho využívají k rozvoji jazykového vědomí žáka (kognitivní funkce jazyka) a komunikační kompetence žáka (komunikační funkce jazyka). Bohužel ve výuce mnohých učitelů se stále objevuje pouze formálně-gramatický přístup a chybí vazba na rozvoj komunikačních dovedností. Proč tomu tak je, se snažila autorka zjistit kvalitativním výzkumem, jenž zahrnoval dotazník s 18 nedokončenými výroky, jež se týkaly cílů, učiva a organizace (např. *Cílem výuky českého jazyka podle mě je, aby žák…*; *Když se žák zeptá, jaký má smysl se učit rozpoznat druhy vedlejších vět, odpovídám:*; *K výuce češtiny používám tyto pomůcky či zdroje (uveďte prosím konkrétní příklad/příklady*), polostrukturovaný rozhovor a pozorování výukového procesu v 18 vyučovacích hodinách. Do výzkumu se zapojilo 30 respondentů. Výzkum ukázal, že i nadále chybí provázanost všech složek, tj. mluvnické, komunikačně-slohové a literární, že učitelé věnují hodně času na zvládnutí pravopisné a mluvnické normy. Při tom jednotlivé mluvnické jevy probírají izolovaně, žákům smysluplnost tohoto učiva zdůvodňují požadavky v přijímací zkoušce na střední školy, nebo dokonce sami zpochybňují jeho přínos. Při návštěvě jednotlivých vyučovacích hodin autorka postrádala práci s textem i komunikačně-funkční přístup, který byl uplatněn spíše výjimečně, přestože jej moderní didaktika akcentuje, a přestože je zakotven formálně i v kurikulárních dokumentech. Zajímavé bylo zjištění, že v přístupu k výuce nehrál věk učitelů zásadní roli. Výzkum ukázal, že změna k přístupu ve výuce českého jazyka je více než žádoucí.

Karolína Cinkrautová (Táborská) v práci *ÚSPĚCH v jazykovém obrazu světa žáků českých základních a středních škol* vypracovává tzv. kognitivní definici titulního pojmu; teoreticko-metodologickou oporou je jí polská škola etnolingvistiky (Bartmiński) a americké přístupy zaměřené na teorii konceptuálních metafor (Lakoff a Johnson). V úvodních kontextově-orientujících kapitolách autorka poskytuje základní přehled o obou uvedených přístupech a jejich uplatnění v českém kontextu, vykládá klíčové pojmy (*kategorizace*, *prototyp*, *stereotyp*, *profily*, *pojmová metafora*, *představová schémata*, *jazykový obraz světa*) a zabývá se také lingvodidaktickými aplikacemi těchto přístupů doma i v zahraničí. Výzkumná část rozebírá tři typy dat. Nejprve se věnuje analýze tzv. systémových dat, tj. výkladům slova *úspěch* v nejrůznějších českých slovnících (výkladových, etymologických, frazeologických), sleduje uplatnění výrazů *úspěch*, zdar (a *sukces*) ve frazeologii a slovotvorbě. Po ní následuje rozbor tzv. textových dat, tj. výskytu uvedených výrazů v psaných korpusech češtiny (SYN2020, SYN2020_JUN), v textech různého druhu, které jsou součástí učebnic češtiny pro 2. stupeň základní školy. Posledním typem dat jsou tzv. data empirická, získána pomocí dotazníkového šetření. Autorka nejprve připravila pilotní studii a na základě jejích výsledků hlavní dotazníkové šetření. Analyzováno bylo 140 dotazníků získaných jak online, tak zadáváním dotazníků ve třídách. Úkolem respondentů bylo odpovědět na 6 otázek (např. *Jaké představy v tobě vyvolává slovo úspěch?*; *Jak si představuješ umělecké dílo (…) s názvem Úspěch?*; *Jak podle tebe vypadá a co dělá člověk, který je úspěšný?*). Na základě syntézy dat z těchto tří oblastí pak autorka sestavila kognitivní definici pojmu ÚSPĚCH, kterou strukturovala pomocí 4 profilů: psychického, existenčně-materiálního, sociálního a etického (kap. 8), sestavila profil úspěšného člověka (odd. 8.1) a probírala, jakým způsobem je ÚSPĚCH metaforizován (odd. 8.2). Z autorčiných zjištění uveďme např. že ÚSPĚCH se podle ní pojí s výraznou barevností, zejm. se zelenou (příroda, živé rostliny: *zazelenalo se mu*) a zlatou barvou (sportovní vítězství: *zlata úspěchu se naopak dokopali Cristiano Ronaldo s Luisem Suárezem*; s. 57); potěšující může být, že podle žáků a studentů je úspěšný člověk „také vzdělaný a má motivaci se vzdělávat i nadále“ (s. 120); nebo že ÚSPĚCH „může být VPŘEDU (*naše vyhlídky na úspěch jsou dobré*) i VZADU (*byl volný, má za sebou úspěchy*) a obvykle bývá DALEKO (*dotáhnout/dovést to daleko*)“ (s. 121). Práce obsahuje i kapitolu o limitech výzkumu, věnovanou tomu, jak ho ztížila a omezila pandemie covidu-19.

Ústav formální a aplikované lingvistiky MFF UK, Praha

Dušan Variš v disertaci s titulem *Learning capabilities in Transformer Neural Networks* (Schopnosti učení v transformerových neuronových sítích) zkoumal různé aspekty učení současných transformátorových neuronových sítí, která je převládající architekturou (tj. druhem algoritmu) pro zpracování přirozeného jazyka (Vaswani at al., 2017). Autor se nejprve zaměřil na úroveň generalizace v jazykových modelech transformátorů (anglicky *Transformers*), a to pomocí analytických experimentů založených na myšlence adversariální evaluace (cílenými a systematickými útoky na daný jazykový model je zjišťována jeho odolnost vůči nim). Následně zkoumal jejich potenciál pro kontinuální učení s použitím tzv. regularizace, která spočívá ve zjednodušení modelu a redukci rizika tzv. přeučení a která je založená na elastické konsolidaci vah (Variš – Bojar, 2019). Jde o techniku, jež má zabránit tomu, aby daný jazykový model „náhle zapomněl" informace, které se již dříve naučil. V závěru práce Variš navrhuje modulární rozšíření stávající transformátorové sítě, které umožní výběr podsítí podmíněný zpracovaným vstupem spolu s demonstrací vlastností zmíněné síťové modularizace. Z hlediska lingvistiky je důležité, že Variš prováděl testování zejména v oblastech neuronového strojového překladu a vícejazyčného překladu a že takto odhalil limity původní architektury i omezení regularizace elastickou konsolidací vah.

Ústav českého jazyka FF MU, Brno

Existuje několik kvalifikačních prací věnovaných dílčím problémům automatické opravy texů. Vloni jsme referovali o jedné z nich (Beneš et al., 2023), a to o disertaci J. Machury, který se zaměřil na odhalování interpunkčních nedostatků. Cílem práce **Vojtěcha Mrkývky** *Webový korektor jako prostředek formalizace pravidel českého jazyka* bylo vytvořit takový nástroj, který by jednotlivé moduly propojil, korekční mechanismus doplnil o nové, dosud nezpracované jevy a vytvořený nástroj integroval do korektoru českého jazyka Opravidlo.cz. Po úvodní, retrospektivní kapitole popisující vývoj korekce textů od nejstarších dob až po současnost, v níž mimo jiné představuje první automatické korektory ve světě a u nás, jsou již další kapitoly zaměřeny na současnost. Autor nejprve zhodnotil soudobé internetové a webové korektory, poté popsal kroky nutné k vytvoření takového korektoru, který by byl dostupný, univerzální, přesný a uživatelsky přívětivý. Podrobně se věnoval problémům a úskalím tokenizace, morfologické analýzy a desambiguace a jejich nástrojům, a to jejich přednostem i nedostatkům. Nejrozsáhlejší, čtvrtá kapitola popisuje jednotlivé korekční moduly, tedy jednotlivá pravidla a postupy, jak jsou chyby odhalovány a jak je nabídnuta případná oprava. Škála modulů je vskutku obsáhlá, vedle pravopisných jevů, jako jsou překlepy, interpunkce, psaní velkých a malých písmen, jsou moduly zaměřeny na morfologii, např. chybné slovesné či zájmenné tvary, na syntax, např. chyby v shodě přísudku s podmětem, ale i nesprávné tvary shodného přívlastku, dále odchylky od pravidelné větné stavy (atrakce, zeugma, kontaminace), chybné užití podřadicího spojovacího výrazu. Předmětem autorova zájmu byla i de/vokalizace předložek či jevy typografické (např. chybné mezerování). Ve všech těchto typech vždy korektor nabízí opravy. Existují však jevy, které nemají konkrétní opravu, je pouze připojena nápověda, jak si chybu opravit (většinou jde o chyby ve větné struktuře). V závěru práce se autor věnoval testování toho, zda a jak je korektor efektivní, a to srovnáním s korektorem Microsoft editor, a připojil veřejné ohlasy na korektor Opravidlo.cz. Autor si je vědom, že ani tento korektor ještě dokonalý není a že bude zapotřebí ho stále zlepšovat.

Richard Holaj ve své disertaci pojmenované *Nástroj pro automatický přepis řeči nerodilých mluvčích českého jazyka* zkoumal možnosti anotace fonetického systému češtiny nerodilých mluvčích, a to s důrazem na anotaci segmentů, které se nevyskytují ve fonetickém systému češtiny. Pro popis výslovnosti nerodilých mluvčích češtiny totiž existuje pouze anotace pro psaný, nikoli mluvený

projev (např. Jelínek et al., 2012). V těchto popisech se tak objevují jen standardní české grafémy, nestandardní hlásky v češtině nejsou reflektovány. Jak autor práce upozorňuje, výslovnost je při výuce češtiny jako cizího jazyka přes svou důležitou roli nezřídka opomíjena, proto se rozhodl v rámci své disertační práce vytvořit nástroj, který studentům může poskytnout cennou a hlavně přesnou zpětnou vazbu na základě nahrávek jejich výslovnosti. Tvorba nástroje měla několik fází, které jsou v disertaci popsány: sběr dat (nahrávek mluvených projevů nerodilých mluvčích češtiny), anotování těchto dat a jejich následné využití pro vytvoření modelu rozpoznání řeči pomocí metod strojového učení. Disertace přináší popis softwaru, který autor práce vytvořil speciálně pro takto konkrétně zaměřenou anotaci, přičemž ve své práci popsal proces návrhu softwaru, jeho implementaci a testování. Na základě vyhodnocení výsledků této fáze autor práce vytvořil další dva modely strojového učení. Poslední kapitola disertace se zaměřuje na některé konkrétní problémy ve výuce výslovnosti češtiny u nerodilých mluvčích. Vzhledem k tomu, že princip nativity (tj. princip maximálního přiblížení se výslovnosti jako u rodilých mluvčích) je pro většinu studentů nedosažitelný, je v současnosti upřednostňován princip srozumitelnosti. Ve výuce by tedy ideálně mělo být minimalizováno hledisko akcentu a maximalizována míra srozumitelnosti. R. Holaj ukazuje, že automatická zpětná vazba, kterou vytvořená technologie poskytuje, může k danému způsobu výuky velkou měrou přispět.

Adriana Válková ve své práci *Využití slovotvorného významu v oblasti výuky češtiny jako druhého/cizího jazyka* syntetizuje teoretické poznatky o slovotvorbě a slovotvorném významu s perspektivou komputačně-korpusovou a s pohledem aplikovaným, orientovaným na výuku češtiny jako cizího jazyka. Autorka vychází z intuitivní hypotézy, že pokud je cizinec učící se česky dlouhodobě a systematicky konfrontován se slovotvornou strukturou motivovaných, odvozených slov, měl by díky tomu být schopen odhadnout přibližný význam neznámých odvozených slov (a toho pak pochopitelně lze využít při učení se slovní zásobě). Na základě poznatků ze slovotvorné literatury autorka vytvořila dva online nástroje pro práci se slovotvorným významem ve výuce češtiny jako cizího jazyka: CZEDD (Czech Electronic Derivational Dictionary) a SLAN (Slovotvorný analyzátor pro výuku češtiny pro cizince).[3] CZEDD má charakter derivačního slovníku a jeho snahou je zachytit slovotvornou souvislost mezi slovy základovými a odvozenými. V hesle *spisovatel* například najdeme definici psanou s ohledem na potřeby studentů češtiny (‚ten, kdo spisuje/píše (knihu)‘), formální popis vztahu mezi slovy *spisova(t)* a *spisovatel*, údaj o odpovídající jazykové úrovni (A2), bližší informace (tagy #člověk #muž #práce) a příkladové věty, u nichž je uvedena odpovídající jazyková úroveň. Nástroj SLAN je zamýšlen jak pro lektory, tak pro studenty češtiny jako cizího jazyka; pro obě skupiny uživatelů má specifické uživatelské rozhraní. Obecně nástroj umožňuje generovat seznamy dvojic příbuzných slov (základové → odvozené slovo) odpovídající zadaným kritériím: např. pokud v nástroji omezíme hledání na jazykovou úroveň A2 a z nabídky vybereme, že nás zajímají slova z významové kategorie ‚poplatky‘, nástroj vygeneruje seznam slov *jízda → jízdné*, *nájem → nájemné*, *vstup → vstupné* a *parkovat → parkovné* (přičemž při najetí kurzorem na odvozená slova se zobrazí jejich rod a (nevětné) příklady typu *jízdné na vlak* a *ceník jízdného*). Údaje o jazykových úrovních v obou aplikacích autorka vyvozuje z vlastního učebnicového korpusu UčebKo, který se skládá ze tří subkorpusů odpovídajících jazykovým úrovním A2, B1 a B2; do korpusu byly zahrnuty pouze celé věty (nebyly tedy zařazeny např. nevětné popisy obrázků). Autorka práce dále vytvořila pracovní listy pro výuku slovotvorného významu a testovala je v praxi (testování se zúčastnili čtyři lektoři a 30 cizinců učících se česky, a to ve čtyřech jazykových kurzech v Česku a ve dvou jazykových kurzech ve Velké Británii). Tím autorka potvrdila předpoklad,

[3] Viz https://czedd.netlify.app/ a https://slan.ped.muni.cz/.

že zkušení lektoři se vzděláním v oboru by měli být schopni při výuce slovní zásoby pracovat se slovotvorným významem, a dále například zjistila, že to, jak hodnotili práci se slovotvorným významem studenti, záviselo na přístupu lektora (který se odrážel v tom, že lektor např. v průběhu výzkumu práci se slovotvorným významem hodnotil jako spíše nezábavný).

Ústav slavistiky FF MU

Yevheniya Ishchuk (Jevhenija Iščuk) se v disertaci *Виникнення і розвиток української та чеської термінографії (порівняльний та історичний аспект)* (Vznik a rozvoj ukrajinské a české terminografie (srovnávací a historický aspekt)) nejprve v teoretické kapitole podrobně věnuje terminografii jako vědecké disciplíně; zabývá se jejím místem mezi ostatními vědami, zejm. lingvistickými, a na základě podrobné diskuse postuluje její vymezení (její předmět, obsah a cíle); probírá specifika formy, obsahu a funkce termínu, metodologii tvorby terminografických slovníků a jejich typologii. V druhé, deskriptivní části podává v řadě kapitol přehled (stručné dějiny) české a ukrajinské terminografie od nejstarších dob až po 21. století. Jak napovídá název práce, soustředí se při tomto popisu na postižení toho, co je oběma tradicím společné, i naopak, jaká jsou jejich specifika. Autorčiným cílem je prokázat, že terminografie není jen součástí praktické lexikografie ani aplikované terminologie, ale že jde o samostatnou lingvistickou disciplínu se specifickou metodologií a úkoly, která je výsledkem interdisciplinární interakce dvou výše jmenovaných disciplín.

Cílem práce **Taťjany Zaňko** *Функционирование трансформированных фразеологизмов и прецедентных феноменов в русском и чешском медиадискурсах* (Fungování transformovaných frazeologismů a precedentních fenoménů v ruském a českém mediálním diskurzu) bylo prozkoumat, jak se v současných ruských a českých masmédiích uplatňují transformované frazeologické jednotky a precedentní formy (v českém prostředí se používá většinou termín *pretext*). Podle autorky se v současnosti snaží masmédia získat čtenáře spíš formou než obsahem. Proto se novináři často uchylují k expresivizaci textu. Jedním z prostředků, jak toho docílit, jsou frazémy, citáty, okřídlená slova, pretexty, které se používají jak v původní formě, tak různě – v závislosti na kontextu – obměňované a aktualizované. Zdrojem k získání modifikovaných forem byly ruské a české internetové mediální texty (z českých to byly např. www.idnes.cz, www.lidovky.cz, www.nazory.aktualne.cz, www.seznamzpravy.cz, www.respekt.cz) z let 2019–2022. Z nich autorka získala 750 excerpt, z toho 440 ruských a 310 českých, obsahujících transformované frazeologické jednotky a precedentní fenomény. Tyto jednotky autorka analyzovala a dospěla k závěru, že jak v českých, tak i v ruských mediálních textech je nejčastěji aktualizována struktura ustálené jednotky. Dochází buď k rozšíření komponentů (*Z Babišova deště pod Bartošův okap*), k jejich záměně (*Proletáři všech zemí, oligarchizujte se*), ke kontaminaci (*Sláva vítězům – čest práci poraženým*), k vytvoření frazeologických jednotek na základě analogie (*Tak dlouho jsme chtěli, aby nás politika bavila, až nás to už nebaví*). Jak české, tak ruské texty pojí to, že se aktualizují přísloví, precedentní fenomény typické pro socialismus; liší se tím, že aktualizace biblických textů je vyšší v českých než ruských. Transformace frazémů slouží k vyvolání zvláštní atmosféry, má zesílit nebo ironizovat sdělení a posílit tak expresivní a hodnoticí funkci původní jednotky.

Katedra bohemistiky FF UP, Olomouc

Práce **Magdalény Lapúnikové** *Jazyková zdvořilost v češtině a ve francouzštině* je příspěvkem ke kontrastivní lingvistické pragmatice. Po shrnutí poznatků této disciplíny o zdvořilosti autorka v práci předkládá kontrastivní korpusovou analýzu vycházející z paralelního korpusu InterCorp spolu s výsledky dotazníkového šetření. Korpusová analýza vycházela ze srovnání původně českých (tj. nepřeložených) a původně francouzských uměleckých (prozaických a dramatických) textů

a jejich překladů do francouzštiny, resp. češtiny. Autorka se zaměřila na šest mluvních aktů z oblasti jazykové zdvořilosti: pozdravy, oslovení, rozloučení, poděkování, výzvy a omluvy. K těm se vztahuje i dotazníkové šetření provedené mezi 49 rodilými mluvčími češtiny a 49 rodilými mluvčími francouzštiny, kteří měli za úkol hodnotit konkrétní jazyková vyjádření jako zdvořilá, přátelská, přiměřená, útočná, nebo nezdvořilá (k dispozici měli též možnost odpovědět jinak, volně). Autorka v práci potvrzuje svůj předpoklad, že běžné příručky (jazykové učebnice, slovníky ap.) neposkytují dostatečné informace stran zdvořilosti konkrétních jazykových jevů; částečně, zejména v oblasti pozdravů a rozloučení, se též potvrdil předpoklad asymetričnosti formálních a neformálních jevů mezi srovnávanými jazyky (naopak např. užívání tykání a vykání autorka hodnotí jako překvapivě symetrické). Práce identifikuje významné rozdíly mezi českými a francouzskými pozdravy (např. primárně formální *bonjour* se bezpříznakově používá i mezi členy rodiny a blízkými přáteli, což ale neplatí pro systémový ekvivalent *dobrý den*), osloveními (např. české *pane* + titul, funkce aj. vs. francouzsky pouze *monsieur* – zde však autorka na základě dotazníků konstatuje překvapivou toleranci Čechů k jednoslovnému oslovení *pane*) a výzvami (autorka sledovala např. různé ekvivalenty konvencionalizovaných konstrukcí s *voulez-vous* ‚chcete' vs. *veuillez* doslova ‚chtějte', vyjadřujících zdvořilé výzvy); méně odlišností nachází mezi českými a francouzskými rozloučeními a nejméně v oblasti poděkování a omluv. Na základě zjištěných rozdílů autorka identifikuje výrazné překladatelské problémy, mezi něž patří zejména překládání zdvořilostního výrazu jeho systémovým ekvivalentem (viz zmíněné *bonjour* vs. *dobrý den*), který však z pragmatického hlediska není adekvátní (v českých překladech z francouzštiny se tak např. objevuje i v neformálních, nebo dokonce intimních situacích, jako je loučení milenců, formální *na shledanou*, které sice systémově odpovídá francouzskému *au revoir*, ale na rozdíl od něj není v dané situaci pragmaticky adekvátní).

V disertační práci *Nominálnost ve stylu úředních dokumentů EU: funkční kontrastivní analýza* se **Eva Nováková** na základě existujících poznatků o nominálnosti vs. verbálnosti v angličtině a češtině a na pozadí výzkumů překladatelských posunů věnuje kontrastivní analýze anglicky psaných dokumentů Evropské unie a jejich českých překladů. Za typický rys současné angličtiny bývá považována nominálnost (mezi řadu jejích projevů patří např. tendence angličtiny k verbonominálním vyjádřením typu *to make a decision* na úkor vyjádření čistě slovesných, např. *to decide*, nebo časté korespondence mezi českými jednočlennými větami typu *Zahřmělo* a anglickými existenčními konstrukcemi, kde je lexikální gros vyjádřeno substantivně: *There was a crash of thunder*). Čeština – byť stejně jako angličtina využívá nominalizací za účelem kondenzace atp. – oproti tomu více tíhne k vyjadřování verbálnímu. Autorka anglické originály a jejich české překlady klasifikuje z hlediska toho, zda v nich dochází ke gramatickým, sémantickým a pragmatickým překladatelským posunům; na základě toho zjišťuje, že gramatické posuny jsou zpravidla podmíněny systémově (např. v češtině nepříliš běžná premodifikace substantivem, např. *wifi síť*, vs. její obvyklost a časté řetězení v angličtině: *community vocational training action programme*), zatímco jiné, zejména pragmatické posuny jsou často motivovány např. obecnými překladatelskými tendencemi či univerzáliemi. Na jejich konkrétní projevy autorka systematicky upozorňuje a zvláštní pozornost věnuje např. explicitaci, upřesnění či objasnění významu sdělení v překladu (srov. zexplicitnění v příkladech jako *The Article 29 Working Party → pracovní skupina zřízená podle článku 29* nebo *residence document → povolení k pobytu*). Obecně se však do posunů (anebo jejich absence) také výrazně propisuje právě nominálnost angličtiny a verbálnost češtiny; na základě řady dílčích pozorování a závěrů autorka upozorňuje na to, že v českých překladech anglických dokumentů EU dochází vlivem anglického originálu k neúměrnému až stylisticky a překladatelsky neadekvátnímu (nad)užívání nominálnosti na úkor verbálnosti; mechanickým kopírováním výchozích struktur při překladu se tak někdy až snižuje funkčnost cílového textu.

Pavla Poláchová si v disertační práci *Chyby ve výslovnosti češtiny u frankofonních studentů* klade za cíl zjistit, kde u těchto mluvčích dochází k největším odchylkám od korektní české výslovnosti, a to na základě analýzy projevů čtených i samostatných (nepřipravených). Sleduje, zda se výslovnost mluvčích se zvyšující se úrovní znalosti jazyka zlepšuje, jaké jsou rozdíly v odchylkách ve čteném a v samostatném projevu, a předkládá praktické rady a návody pro výuku české výslovnosti u frankofonních studentů. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se věnuje jednak místu fonetiky a fonologie v lingvodiaktice (češtiny) a jednak (převážně segmentálnímu) zvukovému plánu francouzštiny a češtiny. Praktická část představuje výzkum, kterého se zúčastnilo 50 frankofonních studentů (z Francie a Belgie), z toho 40 se znalostí češtiny na úrovni A1/A2+ a 10 na úrovni B1/B1+ (podle *SERR*). Při analýze se autorka soustředila na výslovnost hlásek, které ve francouzštině neexistují (diftongy, *h*, *ch*, obě *ř*), které v ní sice existují, ale jen jako poziční varianty (*ť*, *ď*), na hlásky, které ve francouzštině existují, ale zapisují se jinak (*ň* vs. *gn*; *ž* vs. *g* a *j*; *š* vs. *ch*), a podrobně sledovala tzv. negativní transfer (např. rozlišování znělých a neznělých souhlásek na konci slova před pauzou). Na základě svého výzkumu dochází autorka ke zjištěním, že nejčastější odchylkou od korektní výslovnosti češtiny je u (sledovaných) frankofonních mluvčích nekorektní realizace *ř*, dále pak různé odchylky ve výslovnosti diftongů a souhláskových skupin (neadekvátní zjednodušování výslovnosti) a konečně a nejvýrazněji negativní transfer z francouzštiny, např. elize *h* (nejčastěji na začátku slova), realizace *ch* jako *š*, chybná výslovnost *s* a *g*, záměna českého *c* za *k* a rozlišování znělých a neznělých konsonantů na konci slov před pauzou. Pokud jde o rozdíl mezi čteným a samostatným projevem, analyzovaná data podle autorky svědčí o tom, že počet odchylek v nich byl obdobný. Pokud jde o rozdíly mezi studenty s nižší a vyšší úrovní češtiny, dosahovali podle analýzy lepších výsledků vždy studenti s vyšší úrovní – s výjimkou realizace *ř*, kde byly výsledky u obou skupin obdobné. Pokud jde o rozdíly mezi čteným a samostatným projevem, v obou byly zjištěny obdobné odchylky od korektní výslovnosti – nepotvrdil se tak výchozí předpoklad, že v samostatném projevu se bude vyskytovat méně výslovnostních chyb, neboť student bude používat jen taková slova, jež umí správně vyslovit.

Ústav pedagogiky a sociálních studií PdF UP, Olomouc

Klára Mikulcová se v disertaci *Aktuální problémy mediální výchovy a mediální gramotnost žáků 2. stupně ZŠ* zaměřila na živě diskutovanou problematiku ve vzdělávání, na mediální gramotnost a mediální výchovu žáků. Jelikož v současném mediálním prostoru stoupá množství zavádějících či přímo lživých obsahů, rozhodla se autorka práce předložit argumenty ve prospěch kontinuálního rozvoje mediální gramotnosti v rámci vzdělávání a vymezit vhodné způsoby jejího posilování ve vzdělávací praxi. Vnímá totiž jako žádoucí, aby mediální výchova reagovala na potřeby žáků i vyučujících, které vyplývají ze společenského a kulturního kontextu. Teoretickou část disertace K. Mikulcová zasadila do kontextu infodemie (což je termín označující příliš mnoho rychle se šířících informací, včetně nepravdivých; viz Národní zdravotnický informační portál, 2020) a kontextu tzv. nových médií (ta jsou charakterizována jako digitální podoba tradičních médií, doplněná o sociální sítě, internet, videohry, virtuální a rozšířenou realitu (Christian, 2019, s. 14)). Teoretickou část informující o dosavadních výsledcích bádání v dané oblasti autorka rozšířila o shrnutí toho, co zjistila prostřednictvím realizovaných výzkumných šetření, která byla zaměřena na problematiku mediální výchovy. V empirické části K. Mikulcová následně prostřednictvím dotazníkového šetření zjišťovala jednak informovanost u žáků 2. stupně ZŠ týkající se vybraných aktuálních problémů, jež spadají do mediální výchovy a mediální gramotnosti; jednak ve stejném kontextu sbírala data o chování žáků v prostředí internetu a sociálních sítí. Na základě výsledků výzkumu, doplněných o odborné poznatky představené v teoretické části, K. Mikulcová vypracovala návrh strategií

Autor/ka	Název práce	Pracoviště	Školitel/ka	Oponenti	
Karolína Cinkrautová (Táborská)	ÚSPĚCH v jazykovém obrazu světa žáků českých základních a středních škol	KČJ PedF UK	Ladislav Janovec	Jasňa Pacovská	Lucie Saicová Římalová
Irena Fuková	Adjektiva tvořená od infinitivního/minulého slovesného kmene příponou *-c(í)* v češtině staré a v češtině doby střední	ÚČJTK FF UK	Robert Adam	Klára Osolsobě	Karel Komárek
Richard Holaj	Nástroj pro automatický přepis řeči nerodilých mluvčích českého jazyka	ÚČJ FF MU	Markéta Ziková	Radek Čech	Alexandr Rosen
Alžběta Houzar	Akustické parametry řečového signálu a jejich intraindividuální a interindividuální variabilita v češtině	FÚ FF UK	Radek Skarnitzl	Jan Volín	Marie Hess Svobodová
Ivana Hurytová	Subjektivní teorie mluvnice u učitelů českého jazyka	KČJ PedF UK	Stanislav Štěpáník	Helena Grecmanová	Ľudmila Liptáková
Yevheniya Ishchuk	Vynyknennja i rozvytok ukrajins'koji ta čes'koji terminohrafiji (porivnjal'nyj ta istoryčnyj aspekt)	ÚS FF MU	Halyna Myronova	Uljana Cholodová	Iryna Oleksandrivna Golubovska
Magdaléna Lapúniková	Jazyková zdvořilost v češtině a ve francouzštině	KB FF UP	Božena Bednaříková	Silvie Válková	Alena Polická
Michal Láznička	Discourse production of Czech speakers with aphasia: A usage-based exploration	Ling FF UK	Eva Lehečková	Rachel Hatchard	Jana Marková
David Lukeš	Investigating prosody in spoken Czech: A corpus-linguistic approach	ÚČNK FF UK	Pavel Vondřička	Jan Volín	Radek Čech
Klára Mikulcová	Aktuální problémy mediální výchovy a mediální gramotnost žáků 2. stupně ZŠ	ÚPSS PdF UP	Kamil Kopecký	Jitka Skopalová	René Szotkowski
Vojtěch Mrkývka	Webový korektor jako prostředek formalizace pravidel českého jazyka	ÚČJ FF MU	Vojtěch Kovář	Aleš Horák	Vladimír Petkevič
Eva Nováková	Nominálnost ve stylu úředních dokumentů EU: funkční kontrastivní analýza	KB FF UP	Jana Hoffmannová	Jarmila Tárnyiková	Miloslav Vondráček
Pavla Poláchová	Chyby ve výslovnosti češtiny u frankofonních studentů	KB FF UP	Božena Benaříková (konzultantka Michaela Kopečková)	Milan Hrdlička	Samuel Bidaud
Kristýna Poulová	Pravda, nepravda a lež v českém mediálním diskurzu: Metody fact-checkingu uplatňované na portále Demagog.cz v rámci prezidentské kampaně 2018	ÚČJTK FF UK	Petr Kaderka	Jakub Macek	Jindřiška Svobodová
Martina Rybová	Die Beziehung zwischen Evaluativität und Indefinitheit am Beispiel der zusammengesetzten Indefinitpronomina im Tschechischen	ÚČJTK FF UK, IS FSLK UR[4]	František Martínek	Tilman Berger	Radek Šimík
Adriana Válková	Využití slovotvorného významu v oblasti výuky češtiny jako druhého/cizího jazyka	ÚČJ FF MU	Klára Osolsobě	Tomáš Káňa	Martin Ološtiak
Dušan Variš	Learning capabilities in Transformer Neural Networks	ÚFAL MFF UK	Ondřej Bojar	Rico Sennrich	Ondřej Dušek
Karolína Vyskočilová	Analytické predikáty s kategoriálním slovesem a jejich využití pro morfologickou anotaci	ÚČJTK FF UK	Vladimír Petkevič	Jan Radimský	Václava Kettnerová
Taťjana Zaňko	Funkcionirovanije transformirovannych frazeologizmov i precedentnych fenomenov v russkom i češskom mediadiskursach	ÚSlav FF MU	Jiří Gazda	Olga Berger	Zdeňka Nedomová

[4] Universität Regensburg, Fakultät für Sprach-, Literatur- und Kulturwissenschaften Institut für Slavistik, Slavische Philologie.

vedoucí k rozvoji mediální gramotnosti a zkvalitnění výuky mediální výchovy na českých základních školách. Mezi důležité principy mediální výchovy patří podle autorky zejména nutnost prevence rizikové virtuální komunikace, diskuse s žáky o hranicích svobody projevu na internetu a další. Svou disertaci K. Mikulcová koncipovala nejen jako ucelený pohled na problematiku mediální gramotnosti a mediální výchovy, ale předložila ji také jako podnět k diskusi pro plánovanou revizi rámcového vzdělávacího programu pro základní školství, neboť vytvořený dotazník chápe jako možný nástroj pro měření mediální gramotnosti žáků základních škol.

LITERATURA

Beneš, Martin et al. (2023): Bohemistické disertace roku 2022. *Naše řeč*, 106(5), s. 305–313.

Fried, Mirjam (2015): *Kontextové faktory ve vývoji gramatických kategorií*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. <https://doi.org/10.58756/n51062304>.

Christian, Sue Ellen (2019): *Everyday Media Literacy: An Analog Guide for Your Digital Life*. London: Routledge.

Jelínek, Tomáš – Štindlová, Barbora – Rosen, Alexandr – Hana, Jirka (2012): Combining manual and automatic annotation of a learner corpus. In: Petr Sojka – Aleš Horák – Ivan Kopeček – Karel Pala (eds.), *Text, Speech and Dialogue: 15th International Conference, TSD 2012, Brno, Czech Republic, September 3–7, 2012, Proceedings*. Berlin: Springer, s. 127–134. <https://doi.org/10.1007/978-3-642-32790-2_15>.

Národní zdravotnický informační portál. *Národní zdravotnický informační portál* [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. Cit. 27. 25. 2024. <https://www.nzip.cz>.

Ramscar, Michael (2019): Source codes in human communication. *arXiv:1904.03991* [online]. Cit. 14. 6. 2024. <http://arxiv.org/abs/1904.03991>.

Sláma, Jakub (2020): Dirk Geeraerts: Teorie lexikální sémantiky [recenze]. *Časopis pro moderní filologii*, 102(1), s. 121–124.

Variš, Dušan – Bojar, Ondřej (2019): Unsupervised pretraining for neural machine translation using elastic weight consolidation. In: *Proceedings of the 57th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics: Student Research Workshop*. New York, NY: Curran Associates, s. 130–135.

Vaswani, Ashish – Shazeer, Noam – Parmar, Niki – Uszkoreit, Jakob – Jones, Llion – Gomez, Aidan N. – Kaiser, Lukasz – Polosukhin, Illia (2017): *Attention Is All You Need*. Ithaca: NY Cornell University Press. <https://doi.org/10.48550/arXiv.1706.03762>.

Naše řeč, Ústav pro jazyk český AV ČR
Letenská 123/4, 118 00 Praha 1
naserec@ujc.cas.cz

Tento článek je volně přístupný na základě licence *Creative Commons Uveďte původ 4.0 Mezinárodní veřejná licence*.
This is an open access article under the terms of the *Creative Commons Attribution 4.0 International Public License*.